

Edward Kasperski – wybitny metodolog i świątły człowiek

Śp. prof. dr hab. Edward Kasperski był jednym z niewielu naukowców humanistów, którzy potrafili łączyć głęboką i rzetelną analizę fachową (w jego przypadku – literaturoznawczą) z jak najszerzą multi- i interdyscyplinarnością. Zainteresowania Profesora Kasperskiego pod względem tematycznym wykazywały cechy prawdziwego encyklopedyzmu (rozciągały się od Cypriana Norwida, Zygmunta Krasińskiego, Edgara Allana Poeego, Franza Kafki, Ludwika Licińskiego, Jerzego Andrzejewskiego, Wisławy Szymborskiej i wielu innych autorów poprzez teorię literaturoznawstwa, zwłaszcza komparatystyki, aż do filozofii Sörena Kierkegarda, Michaiła Bachtina, Martina Bubera oraz fenomenologii Edmunda Husserla czy Romana Ingardena). Jego badania teoretyczne (zarówno z zakresu romantyzmu czy komparatystyki, jak i z dziedziny antropologii literatury) cechowała wnikliwość, systemowość i, co wydaje mi się szczególnie ważne, wyraźna perspektywa antropocentryczna. Profesor Edward Kasperski był wybitną osobowością, gdyż konsekwentnie przez lata wprowadzał do polskiego literaturoznawstwa metodologię badawczą, w której wyraźnie podkreślał czynnik ludzki.

○ bogatym i obszernym dorobku naukowym Profesora Edwarda Kasperskiego można mówić dużo, dlatego skupię się tylko na dwóch najlepiej mi znanych i bliskich wątkach – badaniach teoretyczno-metodologicznych oraz działalności naukowo-organizacyjnej.

Spora część dorobku Profesora Kasperskiego była poświęcona zespołowi zagadnień rzadko podejmowanych w polskiej humanistyce – metodologii badań. Istotne jest to, że dociekania w tym zakresie łączył on z praktyką literaturoznawczą, słusznie utrzymując, iż rozważania metodologiczne nie są sztuką dla sztuki, tylko jak najbardziej pożytecznym narzędziem krytycznym i wytyczną dla strategii badań źródłowych i materiałowych. Nigdy nie sprowadzał metodologii tylko do nauki o metodach, lecz traktował ją jako obszerną, usystematyzowaną refleksję metateoretyczną, dotyczącą poznawania jako działalności badawczej, uzasadnienia jego obiektu, określenia źródeł i celów. Ważnymi pozycjami w rozwoju polskiej metodologii nauk humanistycznych stały się redagowane przez Profesora Kasperskiego zbiory naukowe *Rozważania metodologiczne: język – literatura – teatr* (Warszawa 2000) oraz *Dialog. Komparatystyka. Literatura* (Warszawa 2002), a przede wszystkim jego obszerny i głęboki podręcznik akademicki *Metody i metodologia (metodologia ogólna, nauki humanistyczne, wiedza o literaturze)* (Warszawa 2017).

Udowodnienie doniosłości metodologii i wartości metody badawczej jako takiej stanowi jeden z najistotniejszych wkładów Profesora w polską humanistykę. Wskazywało to wielu badaczom – nie tylko w dziedzinie literaturoznawstwa, lecz także lingwistyki

czy szeroko pojętej semiotyki – kierunek przewyższenia zarówno pozytywistycznej dogmatyzacji opisu, jak i nihilistycznych gier postmodernistycznych.

Kluczowymi momentami charakterystycznymi dla metametodologicznej postawy Profesora Edwarda Kasperskiego były antropologizm humanistyczny oraz dialogizm. Pierwsza cecha wskazywała na zagrożenia dla humanistyki, płynące ze strony przesadnej obiektywizacji, wręcz technicyzacji badań ludzkiego doświadczenia. Bezpośrednim efektem konsekwentnego antropologizmu stało się u Profesora patrzeć na świat przez pryzmat Człowieka, nie zaś systemów, struktur czy narzędzi technicznych. Idea ta została rozwinięta w pracach monograficznych (*Kierkegaard. Antropologia i dyskurs o człowieku. Monografia*, Oficyna Wyd. Aspra JR, Pułtusk 2003; *Świat człowieczy. Wstęp do antropologii literatury. Monografia*, Oficyna Wydawnicza Aspra JR, Warszawa – Pułtusk 2006), w wymienionym już podręczniku oraz w szeregu artykułów.

Druga zaś cecha – zasada dialogizmu – stała się w metodologicznych rozważaniach Profesora swoistym antidotum na solipsyzm i indywidualizm metodologiczny, gdyż doświadczenie ludzkie, zwłaszcza duchowe, było pojmowane przez Autora monografii *Dialog i dialogizm. Idee, formy, tradycje* (DW Elipsa, Warszawa 1994) i rozprawy habilitacyjnej *Idee, formy i tradycje dialogu* (Warszawa 1990) jako rozmowa z innym człowiekiem, społeczeństwem, światem. Jest to postawa metodologiczna dość rzadko spotykana w polskiej humanistyce, co czyniło Profesora Edwarda Kasperskiego postacią nieprzeciętną.

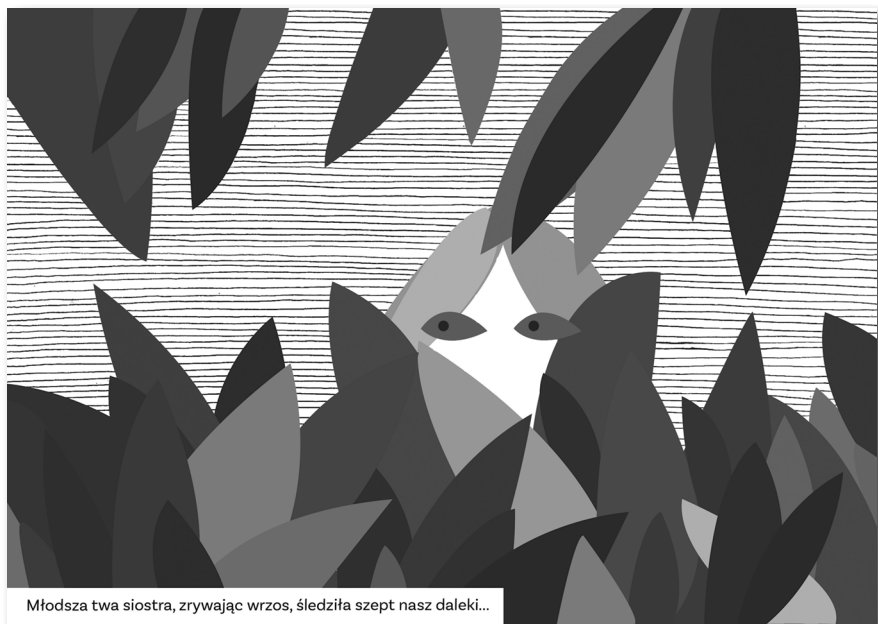
Profesor Kasperski był mi dobrze znany również jako aktywny uczestnik, a także prężny organizator życia naukowego zarówno w Polsce, jak i za granicą (m.in. na Ukrainie). Wielokrotnie miałem przyjemność współuczestniczyć z Profesorem w konferencjach interdyscyplinarnych (Sewastopol, Tarnopol, Kielce, Warszawa). Jego wykłady niezmiernie cieszyły się powszechnym zainteresowaniem, często wzniecając burzliwe dyskusje, pobudzając uczestników debat naukowych do zastanowienia się nad dość niespodziewanymi problemami, nierzadko też zmuszając do ponownego zbadania własnego zagadnienia po cennych uwagach Profesora.

Organizując liczne konferencje naukowe i redagując publikacje zbiorowe, Profesor Edward Kasperski zawsze wykazywał nie tylko talent organizatorski, lecz także, co ważniejsze, ogromną życzliwość wobec młodszych kolegów połączoną z konstruktywną krytyką i pryncypialnością. Nie było przypadku, żeby Profesor w jakikolwiek sposób wywyższał się czy patrzył na młodych naukowców z perspektywy swego tytułu. Przeciwnie, widział w rozmówcy przede wszystkim człowieka i kolegę, co świadczyło o nim nie tylko jako o merytorycznie myślącym naukowcu, lecz także jako o bardzo przyzwoitym człowieku.

Będę zawsze wdzięczny Profesorowi za tę ogromną pomoc, którą okazał mi w trudnych chwilach mojego życia, gdy byłem zmuszony wyjechać do Polski i zaczynać swoje życie naukowe niemal od zera. Wspierał mnie zarówno organizacyjnie i duchowo, jak i metodologicznie. To Profesorowi Kasperskiemu zawdzięczam zwalczenie w sobie

pozostałości metafizycznego myślenia, które dostałem w spadku po radzieckiej przeszłości. To właśnie Profesor nauczył mnie ponosić osobistą odpowiedzialność za każde wypowiedziane czy napisane słowo. To on również własną postawą unaoczniał mi pojęcie prawdziwej tolerancji i wyrozumiałości. Osób, z którymi się nie zgadzał, wysłuchiwał, próbował je zrozumieć. Uświadomiłem sobie wiele z tych rzeczy już po odejściu Profesora. Niestety, tak się czasem dzieje.

Śpieszmy się kochać ludzi...

Młodsza twa siostra, zrywając wrzos, śledziła szept nasz daleki...

Agnieszka Najder, *Tajemnica*

Katarzyna Pustola, *Pila*